

แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านวิจัยเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อน นโยบายควบคุมยาสูบของสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 1-3

The development of research potential guidelines for support the
implementation of tobacco control policy for the office of disease
prevention and control 1-3

จักรพันธ์ เพ็ชรภูมิ ปร.ด.*

มนตรี เกษมสุข ส.ม.**

ไพรัตน์ อ้นอินทร์ ปร.ด.***

เกรียงกมล เหมือนกรุด วท.ม.(สุขศึกษา)****

กันยารัตน์ ธวัชชัยเจริญย์ ส.บ.*****

*คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

**สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 1 เชียงใหม่

***สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 2 พิษณุโลก

****สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 3 นครสวรรค์

*****หน่วยปฏิบัติการวิจัยและวิชาการด้านการควบคุมยาสูบภาคเหนือ

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Chakkarphan Phetphum Ph.D.*

Montree Kasemsuk M.P.H.**

Pairat On-in Ph.D.***

Kriangkamol muankrud M.S.(Health Education) ****

Kanyarat Thawatchaijareonying B.P.H. *****

*Faculty of Public Health, Naresuan University

**Office of Disease Prevention and Control 1 Chiangmai

***Office of Disease Prevention and Control 2 Phitsanulok

****Office of Disease Prevention and Control 3 Nakhon Sawan

*****Tobacco Control Research Unit: Northern Region

Faculty of Public Health, Naresuan University

Received : July 30, 2018

Revised : October 3, 2018

Accepted : January 10, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านวิจัยเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายควบคุมยาสูบของสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 1-3 ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ เครือข่ายนักวิจัยควบคุมยาสูบของสคร. ที่ 1-3 รวม 62 คน คัดเลือกด้วยวิธีการเจาะจง ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ 5 ขั้นตอน คือ ขั้นวินิจฉัยปัญหา ขั้นทำแผนปฏิบัติการ ขั้นปฏิบัติการ ขั้นประเมินผล และขั้นกำหนดประเด็นที่เฉพาะเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา และ Paired t-test และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านวิจัยเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายควบคุมยาสูบของสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 1-3 โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) การวิเคราะห์ปัญหาการบริโภคยาสูบในพื้นที่ 2) การวิเคราะห์ความต้องการพัฒนาศักยภาพของนักวิจัยในพื้นที่ 3) การเสริมสร้างความรู้และทักษะที่จำเป็นให้แก่กักวิจัยในพื้นที่ 4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของเครือข่ายนักวิจัย และ 5) การประเมินผล ภายหลังการดำเนินงานครบ 6 เดือน พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีคะแนนเฉลี่ยเรื่องความรู้และทักษะการวิจัยในภาพรวมภายหลังการอบรม (Mean = 54.6, S.D. = 6.542) สูงกว่าก่อนอบรม (Mean = 40.3, S.D. = 8.850) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และในภาพรวมผู้เข้าร่วมการอบรมร้อยละ 96.60 มีความพึงพอใจต่อหลักสูตรการอบรม ฯ ในระดับมาก-มากที่สุด โดยเฉพาะด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านวิทยากรและพี่เลี้ยง ด้านสถานที่และสื่อที่ใช้ในการอบรม และได้โครงร่างวิจัยเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายควบคุมยาสูบในเขตสคร.ที่ 1-3 ที่มีคุณภาพจำนวน 9 เรื่อง มากกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพด้านวิจัย การขับเคลื่อนนโยบายควบคุมยาสูบ สำนักงานป้องกันควบคุมโรค การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

Abstract

The purpose of this action research was to explicate the development of research potential guidelines for support the implementation of tobacco control policy for the office of Disease Prevention and Control (DPC) 1-3. The key informants were 62 of tobacco control researcher network in the DPC 1-3 by purposive sampling. We used 5-step of action research including: diagnostic problems, action plan, taking action, evaluation, and specify learning. Data were collected by semi structured interview, participatory observation and questionnaires. The quantitative data analyzed for descriptive analytic, paired t-test and the qualitative data analyzed for content analysis.

The finding found that, the development of research potential to support tobacco control policy of DPC 1-3 by applying the concept of problem-based learning to be composed of five steps; 1) analysis of tobacco smoke problems, 2) analysis of training needs, 3) enhancement of necessary skill and knowledge, 4) knowledge sharing, and 5) evaluation. After 6 months of operation, the result revealed that the average score of target group in terms of research knowledge and skill after training (Mean = 54.6, S.D. = 6.542) was higher than the score before training (Mean = 40.3, S.D. = 8.850) at 0.05 levels of significance. Overall, 96.60 percent of total participants were satisfied with the training course at high and highest level, especially learning activity, lecturer and trainer, place, and media. Moreover, 9 high-quality research proposals supporting tobacco control policy in DPC 1-3 region acquired from the research operation. For that number of proposals, it was higher than our expectation.

Keywords: A development of research potential, tobacco control policy, The office of disease prevention and control, Problem-based learning

บทนำ

สถานการณ์การบริโภคยาสูบในภาคเหนือของประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2558 ในภาพรวมมีอัตราเฉลี่ยการสูบบุหรี่ในกลุ่มประชาชนทั่วไปเท่ากับร้อยละ 18.60 ต่ำกว่าอัตราการสูบบุหรี่ระดับประเทศ แต่เมื่อพิจารณาข้อมูลรายจังหวัด พบว่ายังมีจังหวัดที่มีอัตราการสูบบุหรี่ในกลุ่มประชาชนทั่วไปที่สูงกว่าอัตราเฉลี่ยในระดับประเทศจำนวน 9 จังหวัดจากทั้งหมด 18 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดลำพูน เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก สุโขทัย พิษณุโลก เพชรบูรณ์ อุทัยธานี และกำแพงเพชร ทั้งนี้ นอกจากปัญหาการสูบบุหรี่แล้วยังมีปัญหาเกี่ยวกับการขับเคลื่อนนโยบายด้านการควบคุมยาสูบที่ไม่มีประสิทธิภาพ เช่น ปัญหาการได้รับวันบุหรี่มือสองในสถานที่สาธารณะ ปัญหาการสูบบุหรี่ของเยาวชนโดยเฉพาะในกลุ่ม 15-18 ปี และปัญหาการละเมิด พ.ร.บ. ควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสถานการณ์

การบริโภคยาสูบในเขตภาคเหนือยังคงเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไข⁽¹⁻⁴⁾

สำนักงานป้องกันควบคุมโรค (สคร.) เป็นหน่วยงานด้านวิชาการในระดับเขตที่มีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญ ทั้งในการติดตาม ตรวจสอบ และควบคุมกำกับเชิงนโยบายด้านการควบคุมยาสูบในเขตจังหวัดที่รับผิดชอบ พร้อม ๆ กับการทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงด้านวิชาการในการถ่ายทอดองค์ความรู้ พัฒนาศักยภาพในด้านวิชาการ วิจัย และการจัดการความรู้ด้านการควบคุมการบริโภคยาสูบให้แก่เครือข่ายระดับจังหวัดและเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อให้สามารถขับเคลื่อนนโยบายควบคุมยาสูบในระดับพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้สำนักควบคุมการบริโภคยาสูบและศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ (ศจย.) ได้ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว จึงประสานความร่วมมือกับหน่วยปฏิบัติการวิจัยและวิชาการด้านการควบคุมยาสูบภาคเหนือ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ให้ทำหน้าที่เป็นคณะทำงานพัฒนา

ศักยภาพด้านวิชาการและวิจัยเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายด้านการควบคุมยาสูบสำหรับ สคร. ที่ 1-3 โดยแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ปี พ.ศ. 2560 มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการวิจัยและโครงสร้างวิจัยที่มีคุณภาพเกี่ยวกับการควบคุมการบริโภคยาสูบในพื้นที่ สคร. ที่ 1-3 อย่างน้อย สคร. ละ 1 เรื่อง และระยะที่ 2 ปี พ.ศ. 2561 มีเป้าหมายเพื่อนำโครงสร้างวิจัยที่ได้จากระยะที่ 1 มาดำเนินการวิจัยและตีพิมพ์เผยแพร่ผลการวิจัย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนาแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านวิชาการและวิจัยเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายด้านการควบคุมยาสูบสำหรับสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 1-3 ในระยะที่ 1 ปี พ.ศ. 2560 โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) ซึ่งเป็นหลักการเรียนรู้ที่ใช้สภาพปัญหาในพื้นที่เป็นตัวกระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมายเกิดการเรียนรู้ โดยเชื่อมโยงกับความรู้หรือประสบการณ์เดิม เน้นกระบวนการกลุ่มและแก้ปัญหาจากสถานการณ์จริง⁽⁵⁻⁶⁾ ผลการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่ผ่านมายืนยันว่าสามารถทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ที่สูงขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับระหว่างก่อนและหลังใช้และเปรียบเทียบกับรูปแบบการสอนอื่นๆ เช่น การบรรยาย⁽⁷⁻¹¹⁾ ซึ่งผลการวิจัยที่ได้จะสามารถประยุกต์ใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาศักยภาพด้านวิชาการและวิจัยด้านการควบคุมยาสูบให้กับสำนักงานป้องกันควบคุมโรคอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านวิจัยเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายควบคุมยาสูบของสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 1-3

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) แบบประสานเป้าหมายและความร่วมมือระหว่างผู้วิจัยและกลุ่มเป้าหมายเพื่อแก้ไขปัญหามิใช่การตามธรรมชาติที่เป็นจริง (Mutual

collaboration action research)⁽¹²⁾ ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย ตั้งแต่เดือนมกราคม ถึง ธันวาคม พ.ศ. 2560 รวมระยะเวลา 12 เดือน มีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย คือ นักวิจัยด้านการควบคุมการบริโภคยาสูบของ สคร. ที่ 1-3 จำนวน 62 คน ได้จากการคัดเลือกด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ตามเกณฑ์การคัดเลือกที่กำหนดไว้จำนวน 3 ข้อคือ 1) เป็นบุคคลที่มีบทบาทหน้าที่หลักหรือมีส่วนร่วมในการดำเนินงานควบคุมยาสูบของ สคร. ที่ 1-3 มาไม่น้อยกว่า 2 ปี 2) เข้าร่วมโครงการพัฒนาศักยภาพด้านวิจัยเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายการควบคุมยาสูบ ระยะที่ 1 ปี พ.ศ. 2560 ที่เข้าร่วมกิจกรรมครบทุกครั้ง และ 3) ยินยอมให้เก็บข้อมูลจนกว่าจะเสร็จสิ้นการวิจัย ประกอบด้วย 1) ผู้รับผิดชอบหลักในการดำเนินงานควบคุมยาสูบของ สคร. ที่ 1-3 จำนวน 3 คน 2) เครือข่ายนักวิจัยควบคุมยาสูบของ สคร. ที่ 1-3 จำนวน 54 คน ประกอบด้วย นักวิชาการหรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ปฏิบัติงานที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและโรงพยาบาลชุมชน ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนปลอดบุหรี่ และนักวิชาการสาธารณสุขปฏิบัติงานที่ สคร. และ 3) อาจารย์มหาวิทยาลัยที่ทำหน้าที่เป็นวิทยากรและพี่เลี้ยง จำนวน 5 คน

วิธีดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยประยุกต์ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการของ Gerald Susman⁽¹³⁻¹⁴⁾ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย

ขั้นวินิจฉัยปัญหา (Diagnosing) โดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 3 ครั้ง (สคร.ละ 1 ครั้ง) ครั้งละ 1 วัน เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายร่วมกันระบุปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาด้านการควบคุมการบริโภคยาสูบที่ผ่านมามาของตนเอง

ขั้นจัดทำแผนปฏิบัติการ (Action plan) โดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการจำนวน 3 ครั้ง (สคร.ละ 1 ครั้ง) ครั้งละ 1 วัน เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายร่วมกันวางแผนพัฒนาศักยภาพด้านการวิจัยที่จะสามารถนำไปใช้แก้ไขปัญหาการบริโภคยาสูบที่กำลังเผชิญอยู่

ขั้นปฏิบัติการ (Taking action) โดยการอบรมเชิง

ปฏิบัติการจำนวน 9 ครั้ง (สคร.ละ 3 ครั้ง) ครั้งละ 2 วัน เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้รับการเสริมสร้างความรู้และทักษะการวิจัยด้านการควบคุมการบริโภคยาสูบตามที่วางแผนไว้ในขั้นที่ผ่านมา

ขั้นกำหนดประเด็นการเรียนรู้ที่เฉพาะเจาะจง (Specifying learning) โดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการและการเรียนรู้แบบกลุ่มเพื่อนำความรู้และทักษะที่ได้จากการพัฒนาศักยภาพด้านการวิจัยมาใช้ออกแบบและพัฒนาโครงการวิจัยเพื่อการควบคุมการบริโภคยาสูบและส่งข้อรับทุนวิจัยสนับสนุนจาก ศจย.

ขั้นประเมินผล (Evaluation) ผู้วิจัยแบ่งการประเมินผลออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) ผลการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย ใน 5 หัวข้อ คือ (1) การระบุคำถามและกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัย (2) การประยุกต์ใช้ทฤษฎีและสืบค้นงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (3) การกำหนดสมมติฐานและกรอบแนวคิดการวิจัย (4) การออกแบบระเบียบวิธีวิจัย และ (5) การเขียนบรรณานุกรม/เอกสารอ้างอิง 2) ความพึงพอใจต่อการกระบวนการจัดอบรมใน 5 หัวข้อ คือ (1) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (2) ด้านวิทยากรและพี่เลี้ยง (3) ด้านสถานที่และสื่อที่ใช้ในการอบรม (4) ด้านเนื้อหาหลักสูตร และ (5) ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ และ 3) จำนวนโครงการวิจัยที่ได้รับอนุมัติทุนวิจัยจาก ศจย. ให้ดำเนินการวิจัยในระหว่างปี พ.ศ. 2561 ที่มีเป้าหมายอย่างน้อย สคร. ละ 1 โครงการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ

1. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured interview) ประกอบด้วย 5 ส่วน คือ การวิเคราะห์ปัญหาสุขภาพในพื้นที่ การวิเคราะห์ความต้องการพัฒนาศักยภาพ การเสริมสร้างความรู้และทักษะที่จำเป็น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การประเมินผลและผลที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยตนเอง โดยก่อนเริ่มต้นการสัมภาษณ์ทุกครั้งผู้วิจัยได้ขออนุญาตบันทึกข้อมูลด้วยเครื่องบันทึกเสียงและสะท้อนกลับผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครั้งก่อนเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลหลักได้ตรวจสอบความถูกต้องไปพร้อมๆ กับการทบทวนตนเองก่อนการให้สัมภาษณ์ครั้งใหม่ ซึ่งการสัมภาษณ์ในแต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ

60-90 นาที ต่อผู้ให้ข้อมูลหลัก 1 คน จำนวนครั้งในการสัมภาษณ์จะมีความยืดหยุ่นตามสถานการณ์และลักษณะเฉพาะของผู้ให้ข้อมูลหลักหรือจนกว่าข้อค้นพบที่ได้มีความอิ่มตัว

2. แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant as observation) ที่ได้จากการลงพื้นที่ในฐานะบทบาทอาจารย์พี่เลี้ยงประจำอำเภอ ประกอบด้วย 5 ส่วน คือ การวิเคราะห์ปัญหาสุขภาพในพื้นที่ การวิเคราะห์ความต้องการพัฒนาศักยภาพ การเสริมสร้างความรู้และทักษะที่จำเป็น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการประเมินผลและผลที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยดำเนินการสังเกตด้วยตนเองตามแบบโครงสร้างการสังเกตไปพร้อมๆ กับมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาศักยภาพด้านวิจัยเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายการควบคุมยาสูบของสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 1-3 จำนวนครั้งในการสังเกตยืดหยุ่นไปตามสถานการณ์หรือจนกว่าข้อค้นพบที่ได้มีความอิ่มตัว

3. แบบสอบถามประเมินผลการเรียนรู้ด้านความรู้และทักษะด้วยตนเอง ข้อคำถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จำนวน 5 ข้อ คือ (1) การระบุคำถามและกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัย (2) การประยุกต์ใช้ทฤษฎีและสืบค้นงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (3) การกำหนดสมมติฐานและกรอบแนวคิดการวิจัย (4) การออกแบบระเบียบวิธีวิจัย และ (5) การเขียนบรรณานุกรม/เอกสารอ้างอิง

4. แบบสอบถามประเมินความพึงพอใจต่อการกระบวนการจัดอบรม ข้อคำถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จำนวน 5 ข้อ คือ (1) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (2) ด้านวิทยากรและพี่เลี้ยง (3) ด้านสถานที่และสื่อที่ใช้ในการอบรม (4) ด้านเนื้อหาหลักสูตร และ (5) ด้านการประเมินผลการเรียนรู้

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยในส่วนที่ 1 และ 2 โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการควบคุมยาสูบพิจารณาความครอบคลุมและความเหมาะสมของเนื้อหา

ตามโครงสร้างที่กำหนด ในขณะที่เครื่องมือวิจัยในส่วนที่ 3 และ 4 ผู้วิจัยตรวจสอบความตรงแล้วพบว่าข้อคำถามทุกข้อมีค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหาหรือ (IOC : Item Objective Congruence Index) อยู่ระหว่าง 0.6-1 ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์ที่กำหนด⁽¹⁵⁾ และมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (Conbrach's alpha coefficient) เท่ากับ 0.82 และ 0.88 ทุกฉบับผ่านเกณฑ์ที่ยอมรับคือ >0.7⁽¹⁶⁾

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสถิติเชิงอนุมาน คือ สถิติ Paired t-test และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบควบคู่กับการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามในแต่ละครั้ง ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis)⁽¹⁷⁾ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ สร้างดัชนีจำแนกหมวดหมู่เชื่อมโยงข้อมูลและตีความเพื่อหาความสัมพันธ์ของเรื่องราวและหาข้อสรุปโดยตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล (Credibility) ด้วยการคืนผลการวิเคราะห์ข้อมูลให้ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้ตรวจสอบ (Member checking) เพื่อโต้แย้งหรือยืนยันข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ตลอดระยะเวลาการศึกษา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ พบว่าแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านวิชาการและวิจัยเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายด้านการควบคุมยาสูบสำหรับสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 1-3 ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน (ดังภาพที่ 1) สรุปได้ดังนี้

ขั้นวินิจฉัยปัญหาสาบในพื้นที่

การวินิจฉัยปัญหาสาบของ สคร.ที่ 1-3 เริ่มจากให้กลุ่มเป้าหมายทั้งหมดรับฟังสรุปสถานการณ์ปัญหาการควบคุมการบริโภคยาสูบในระดับประเทศแล้วจึงแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อให้ทุกคนผลัดกันเล่าสถานการณ์ปัญหาและประสบการณ์การควบคุมการบริโภคยาสูบในพื้นที่ของ

ตนเอง จากนั้นจึงร่วมกันสรุปเป็นภาพรวมของกลุ่ม และนำเสนอที่ละกลุ่มเพื่อให้แต่ละสคร. ได้เชื่อมโยงให้เป็นภาพรวมปัญหาสาบในระดับเขต สรุปได้ดังนี้

สคร. ที่ 1 พบปัญหาการบริโภคยาสูบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาเพิ่มมากขึ้นและส่วนใหญ่นำไปสู่การใช้สารเสพติดประเภทอื่น ๆ ในขณะที่กลุ่มประชาชนทั่วไปที่สูบบุหรี่มีปัญหาเข้ารับบริการเลิกบุหรี่ในโรงพยาบาลชุมชนค่อนข้างน้อย

สคร.ที่ 2 พบปัญหาการบริโภคยาสูบของเยาวชนที่เกิดจากการเข้าถึงบุหรี่ได้ง่าย ปัญหาการสูบบุหรี่ของกลุ่มแรงงานเพราะมีความเชื่อว่าการสูบบุหรี่จะทำให้มีแรงทำงานมากขึ้น และปัญหาเด็กอายุต่ำกว่า 12 ปีที่มีคนในครอบครัวสูบบุหรี่ป่วยเป็นโรคในระบบทางเดินหายใจมากขึ้น

สคร. ที่ 3 พบปัญหาอัตราการสูบบุหรี่ของเยาวชนในโรงเรียนเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่อายุเริ่มสูบบุหรี่ครั้งแรกลดลง และปัญหานักเรียนหญิงสูบบุหรี่มากขึ้น

ขั้นจัดทำแผนปฏิบัติการ

ขั้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายวิเคราะห์เนื้อหาที่ต้องการได้รับการพัฒนาศักยภาพเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายควบคุมยาสูบตามประเด็นปัญหาที่วิเคราะห์ได้ในขั้นตอนแรก ประกอบด้วย

1. เนื้อหาเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดปัญหาในการวิจัย 2) การพัฒนาระเบียบวิธีวิจัยให้ตอบคำถามการวิจัย 3) การออกแบบพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และ 4) สถิติและการประยุกต์ใช้

2. เนื้อหาเกี่ยวกับนโยบายและมาตรการควบคุมยาสูบ ได้แก่ 1) นโยบายและมาตรการควบคุมการบริโภคยาสูบระดับโลกและของประเทศไทย 2) สถานการณ์ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และมาตรการป้องกันนักสูบหน้าใหม่ 3) สถานการณ์ ผลกระทบ และปัจจัยที่มีผลต่อการสูบบุหรี่ของผู้หญิง และ 4) สถานการณ์และมาตรการแก้ไขปัญหาการได้รับควันบุหรี่มือสองในสถานที่สาธารณะและบ้านพักอาศัย

ชั้นปฏิบัติการ

ชั้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายและผสมผสาน เพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มคนทำงานที่มีภาระงานประจำ มีอายุค่อนข้างมาก และส่วนใหญ่ไม่มีความรู้พื้นฐานในเรื่องการวิจัยมาก่อน ประกอบด้วย

1. การบรรยายและสาธิตในห้องเรียน เป็นวิธีการที่ใช้น้อยที่สุด โดยใช้เฉพาะเมื่อวิทยากรต้องการทบทวนเนื้อหาทางวิชาการ และสรุปเนื้อหาความรู้ก่อนจะร่วมกันอภิปรายและสรุปผล

2. การเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่ม โดยการแบ่งกลุ่มเป้าหมายออกเป็นกลุ่มย่อยตามลักษณะขอบเขตการปกครองเพื่อใช้สภาพบริบทและสภาพปัญหาด้านการควบคุมยาสูบในพื้นที่นั้น ๆ เป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ร่วมกัน จำนวน 10 กลุ่ม ประกอบด้วย สคร.ที่ 1 จำนวน 4 กลุ่มที่มาจากจังหวัดลำพูน ได้แก่ อำเภอเมือง แม่ทา บ้านโฮ้ง และทุ่งหัวช้าง สคร.ที่ 2 จำนวน 5 กลุ่ม ได้แก่ อำเภอเมือง พิชณุโลก อำเภอเมืองอุดรดิตถ์ อำเภอ น้ำปาด จังหวัดอุดรดิตถ์ อำเภอสุวรรณคโลก จังหวัดสุโขทัย และอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ และสคร.ที่ 3 จำนวน 1 กลุ่ม คือ กลุ่มเครือข่ายครูในจังหวัดอุทัยธานี

3. การเรียนรู้ผ่านใบงานและการมอบหมายชิ้นงาน เป็นวิธีการหลักที่ใช้เพื่อสร้างการเรียนรู้และฝึกทักษะด้วยการปฏิบัติจริงผ่านชิ้นงานจริง ร่วมกับการใช้เทคนิคการแจกใบงานเพื่อเป็นแบบฝึกและวัดผลการ

เรียนรู้ ซึ่งครอบคลุมทั้งระดับบุคคล กลุ่มย่อย และกลุ่มรวม

4. การสืบค้นและเรียนรู้ผ่านอินเทอร์เน็ต ในหลักสูตรนี้เน้นให้ผู้เรียนสืบค้นหาข้อมูลวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจากฐานข้อมูลทางวิชาการออนไลน์ที่สำคัญ ๆ ได้แก่ ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย Thailis ฐานข้อมูลวิชาการและวิจัยด้านการควบคุมยาสูบของ ศยจ. ฐานข้อมูลวิจัย TCI และ Google scholar และเน้นการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกในกลุ่ม การส่งชิ้นงานและการปรึกษาที่เล็งทางวิชาการผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Line group, Facebook และส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งความสะดวกในการติดต่อสื่อสารทางอินเทอร์เน็ต นอกจากจะช่วยให้การสื่อสารและการปฏิสัมพันธ์เป็นไปอย่างสะดวก รวดเร็วแล้วยังช่วยรักษาบรรยากาศของการเรียนรู้ให้กับสมาชิกอย่างต่อเนื่องแม้จะไม่มีการเรียนรู้ในห้องเรียนก็ตาม

ชั้นกำหนดประเด็นการเรียนรู้ที่เฉพาะเจาะจง

ชั้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้นำความรู้และทักษะที่ได้จากการพัฒนาศักยภาพด้านการวิจัยมาใช้ออกแบบและพัฒนาโครงร่างวิจัยที่จะใช้แก้ไขปัญหาการควบคุมการบริโภคยาสูบในพื้นที่ภายหลังการดำเนินการวิจัยมีโครงร่างวิจัยของเครือข่ายนักวิจัยยาสูบของ สคร.ที่ 1-3 ที่พร้อมส่งขอทุนจาก ศยจ. จำนวน 9 เรื่อง จำแนกได้เป็น 4 ประเด็นคือ การลดอุปสงค์ การลดอุปทาน การช่วยเหลือบุหรี่ และการสร้างสิ่งแวดล้อมปลอดบุหรี่ สรุปได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 โครงร่างวิจัยของเครือข่ายนักวิจัยยาสูบของ สคร.ที่ 1-3 จำแนกตามประเด็นเนื้อหา

ประเด็นปัญหา	ชื่อโครงร่างวิจัย
การลดอุปสงค์	- ปัจจัยพยากรณ์พฤติกรรมการสูบบุหรี่ของประชาชนอายุ 35 ปีขึ้นไป ตำบลทาปลาตุก อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน - ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี
การลดอุปทาน	- การพัฒนามาตรการการป้องกันการจำหน่ายบุหรี่ให้เยาวชนของผู้ประกอบการร้านค้าปลีกในชุมชน เขตอำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน - การปฏิบัติตามพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2560 ของผู้ประกอบการร้านค้าจำหน่ายบุหรี่ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนภายใต้คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและระบบสุขภาพอำเภอ (DHB) อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรธานี - การพัฒนามาตรการจำกัดการขายบุหรี่ให้เยาวชนของผู้ประกอบการร้านค้าตามพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ.2560 ในเขตอำเภอมะนัง จังหวัดอุดรธานี
การช่วยเหลือบุหรี่	- ผลของโปรแกรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของพนักงานที่ปฏิบัติงานในโรงงานที่ไม่ได้จำกัดการสูบบุหรี่ จังหวัดสุโขทัย - ประสิทธิภาพของโปรแกรมการเลิกบุหรี่ในนักเรียนที่มารับบริการในคลินิกเลิกบุหรี่ โรงพยาบาลบ้านไผ่ จังหวัดลำพูน
การสร้างสิ่งแวดล้อมปลอดบุหรี่	- ผลของโปรแกรมลดการได้รับควันบุหรี่มือสองในบ้านโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน อำเภอหล่มสัก จ.เพชรบูรณ์ - ผลของโปรแกรมลดการสัมผัสควันบุหรี่ในบ้านของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดพิษณุโลก

ขั้นประเมินผล

ผู้วิจัยประเมินผลแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านวิชาการและวิจัยเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายด้านการควบคุมยาสูบใน 3 ส่วน ดังนี้

1. ผลการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย พบว่ากลุ่มเป้าหมายมีคะแนนเฉลี่ยในทุกหัวข้อภายหลังการอบรม

สูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีคะแนนเฉลี่ยในเรื่องความรู้และทักษะการวิจัยในภาพรวมภายหลังการอบรม (Mean = 54.6, S.D. = 6.542) สูงกว่าก่อนอบรม (Mean = 40.3, S.D. = 8.850) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ดังตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความรู้และทักษะเรื่องการวิจัยในภาพรวมของเครือข่ายนักวิจัยเปรียบเทียบระหว่างก่อนและหลังอบรม

หัวข้อการประเมิน	Mean	S.D.	Mean change	t	P-value
การระบุคำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย					
ก่อนการอบรม	3.2	0.71	1.0	8.667	<0.001*
หลังการอบรม	4.2	0.60			
การประยุกต์ใช้ทฤษฎีและสืบค้นงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง					
ก่อนการอบรม	3.0	0.68	1.1	8.902	<0.001*
หลังการอบรม	4.1	0.60			
การกำหนดสมมติฐานและกรอบแนวคิดการวิจัย					
ก่อนการอบรม	3.2	0.83	1.2	7.353	<0.001*
หลังการอบรม	4.4	0.57			
การออกแบบระเบียบวิธีวิจัย					
ก่อนการอบรม	3.0	0.78	1.3	7.924	<0.001*
หลังการอบรม	4.3	0.60			
การเขียนบรรณานุกรม/เอกสารอ้างอิง					
ก่อนการอบรม	3.1	0.82	1.2	7.445	<0.001*
หลังการอบรม	4.3	0.60			
ภาพรวม					
ก่อนการอบรม	40.3	8.85	14.3	9.541	<0.001*
หลังการอบรม	54.6	6.54			

* $p\text{-value} > 0.05$

2. ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมาย พบว่าในภาพรวมกลุ่มเป้าหมายร้อยละ 96.60 มีความพึงพอใจต่อแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านวิชาการและวิจัยเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายด้านการควบคุมยาสูบสำหรับสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 1-3 ในระดับมาก-มากที่สุด ที่เหลือร้อยละ 3.40 มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง และเมื่อจำแนกรายด้าน พบว่ากลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจมากที่สุดในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คิดเป็นร้อยละ 96.55 รองลงมาคือด้านวิทยาการและพี่เลี้ยง ด้านสถานที่และสื่อที่ใช้ใน

การอบรมคิดเป็นร้อยละ 93.10 ด้านที่กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจน้อยที่สุดคือ ด้านเนื้อหาหลักสูตรและด้านการประเมินผลคิดเป็นร้อยละ 89.7

3. จำนวนโครงร่างวิจัยที่ได้รับอนุมัติทุนวิจัย ภายหลังจากเครือข่ายนักวิจัยยาสูบของ สคร.ที่ 1-3 ได้นำเสนอต่อผู้แทนของ ศจย. ซึ่งเป็นผู้ให้ทุนวิจัย พบว่าโครงร่างการวิจัยทั้ง 9 เรื่องได้รับมอบทุนให้ดำเนินการต่อเนื่องในการดำเนินงานระยะที่ 2 ปี พ.ศ. 2561 ซึ่งมากกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านวิชาการและวิจัย เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายด้านการควบคุม ยาสูบสำหรับสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 1-3 ที่พัฒนาขึ้นโดยประยุกต์แนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ ปัญหาเป็นฐาน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นวินิจฉัย ปัญหา ยาสูบในพื้นที่ ซึ่งวางแผนปฏิบัติการขั้นปฏิบัติการ ขั้นกำหนดประเด็นเรียนรู้ที่เฉพาะเจาะจง และขั้นประเมิน ผล ภายหลังการวิจัยพบว่า สามารถทำให้เครือข่ายนักวิจัย ควบคุมยาสูบของ สคร. ที่ 1-3 มีคะแนนเฉลี่ยในเรื่อง ความรู้และทักษะการวิจัยภายหลังการอบรมสูงกว่าก่อน อบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผู้เข้าร่วม การอบรมร้อยละ 96.60 มีความพึงพอใจต่อหลักสูตรการ อบรม ฯ ในระดับมาก-มากที่สุด และมีโครงร่างวิจัย ด้านการควบคุมยาสูบที่ได้รับอนุมัติทุนวิจัยจาก ศจย. จำนวน 9 เรื่อง โดยสามารถอภิปรายผลการวิจัยข้างต้นได้ ว่า เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักวิชาการสาธารณสุขและครูที่ทำงานในด้านการ ควบคุมยาสูบในพื้นที่เขตบริการสุขภาพที่ 1-3 มานาน กว่า 2 ปี จึงมีองค์ความรู้และประสบการณ์ทำงานที่เป็นต้น ทุนในการจัดการเรียนรู้ ดังนั้นเมื่อประยุกต์ใช้การเรียนรู้ ที่ใช้ปัญหาเป็นฐานจึงทำให้กลุ่มเป้าหมายสามารถเชื่อมโยง ความรู้ใหม่กับความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิมได้ ง่าย โดยเฉพาะเมื่อการศึกษาครั้งนี้ออกแบบให้กลุ่ม เป้าหมายทำการวิเคราะห์สภาพปัญหาการควบคุมการ บริโภคยาสูบในพื้นที่จริงของตนเองและนำมาใช้เป็น บริบทของการกำหนดคำถามการวิจัยจึงทำให้กลุ่มเป้าหมายสามารถเรียนรู้ได้ดีและมีความพึงพอใจในระดับ มากที่สุด นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการทำงาน กลุ่มและการลงมือปฏิบัติจริงผ่านชิ้นงานที่เป็นโครงร่าง การวิจัย ยังช่วยให้กลุ่มเป้าหมายมีทักษะในการตั้ง สมมติฐานและการให้เหตุผล พัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วย ตนเอง และสนใจให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้มากขึ้น^(6-7,18)

ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาที่ผ่านมาที่พบว่าการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นฐานทำให้ผู้ เรียนมีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ที่สูงขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับ ระหว่างก่อนและหลังใช้⁽¹⁹⁾ ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบการ

จัดการเรียนรู้ดังกล่าวทำให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดวิเคราะห์ สถานการณ์ปัญหาการควบคุมการบริโภคยาสูบ การ ออกแบบและพัฒนาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงเป็น ตัวกระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมายนำความรู้และทักษะด้านการ วิจัยและการควบคุมยาสูบที่ได้จากการอบรมเชิงปฏิบัติ การมาบูรณาการ เพื่อพัฒนาเป็นโครงร่างวิจัย ซึ่งมีส่วน ช่วยให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความเข้าใจในเนื้อหาและเกิด ความมั่นใจในทักษะการวิจัยของตนเองมากขึ้น^(10-11,19)

นอกจากนี้แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านวิชาการ และวิจัยเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายด้านการ ควบคุมยาสูบในครั้งนี้ยังให้ความสำคัญกับกลุ่มเป้าหมาย ในฐานะเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ดังสะท้อนในชั้น ตอนของการวิเคราะห์ความต้องการพัฒนาศักยภาพของ กลุ่มเป้าหมายก่อนแล้วจึงจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้าง ความรู้และพัฒนาทักษะการวิจัยเท่าที่จำเป็นหรือตาม ความต้องการ นอกจากนี้ยังจัดการเรียนรู้โดยเน้น กระบวนการกลุ่ม เช่น การใช้เทคนิคการตั้งคำถามเพื่อ กระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และร่วมกัน อภิปรายเพื่อให้เกิดการประสานระหว่างความรู้ที่ถ่ายทอด จากวิทยากรหลักกับประสบการณ์และบทเรียนจากการ ทำงานของผู้เข้ารับการพัฒนา ศักยภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ คุณลักษณะสำคัญของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่ ส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายเกิดการคิดวิเคราะห์แก้ปัญหา และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง จึงทำให้กลุ่มเป้าหมายมีผล การเรียนรู้ที่ดีขึ้นและมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ใน ระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ควรขยายขอบเขตด้านเนื้อหาที่ต้องการหรือ จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพ จากเดิมที่มุ่งเน้น สร้างเสริมความรู้พื้นฐานในเรื่อง การตั้งคำถามวิจัย การ พัฒนาระเบียบวิธีวิจัยเพื่อให้ตอบคำถามการวิจัยที่ กำหนด และการจัดทำข้อเสนอโครงร่างวิจัย ในปีต่อไป ควรพิจารณาถึงเนื้อหาด้านระเบียบวิธีวิจัยที่มีลักษณะ เฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้น เช่น ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติ การการวิจัยกึ่งทดลองหรือการวิจัยเชิงทดลอง การใช้สถิติ ขั้นสูงและการประเมินผลแบบเสริมแรง เป็นต้น ทั้งนี้ก็

เพื่อใช้วิจัยเป็นฐานในการแก้ไขปัญหาการบริโภคยาสูบในพื้นที่ได้อย่างตรงจุดและมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2. ควรเพิ่มเติมวิธีการจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพจากเดิมที่เน้นการเรียนรู้ในห้องเรียนหรือผ่านอินเทอร์เน็ตไปสู่การเรียนรู้และฝึกประสบการณ์ผ่านชุมชนปฏิบัติการหรือสนามวิจัย เพื่อเพิ่มโอกาสให้กับผู้เข้าร่วมการอบรมให้ได้รับประสบการณ์ตรงในการเก็บข้อมูลเชิงลึก ในขณะที่ร่วมกันวิทยากรที่อยู่ในสถาบันการศึกษาได้เพิ่มโลกทัศน์และมุมมองที่มีต่อปัญหาด้านการควบคุมยาสูบที่เป็นพลวัต และเชื่อมโยงระหว่างโลกแห่งวิชาการหรือทฤษฎีกับความเป็นไปได้ในโลกแห่งความเป็นจริง

3. ในส่วนของผลลัพธ์ที่เกิดจากการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายนักวิจัยด้านการควบคุมยาสูบนั้น จำเป็นต้องมีการกำหนดตัวชี้วัดเชิงคุณภาพเพิ่มเติม โดยเฉพาะผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการใช้ข้อมูลและผลการวิจัยในการควบคุมยาสูบในพื้นที่และการให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนนโยบายควบคุมการบริโภคยาสูบของหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับจังหวัด รวมถึงควรมีการศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการวัดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมของการพัฒนาศักยภาพด้านการควบคุมยาสูบของ สคร. ในภาคเหนือที่กระทบต่อการทำงานและคุณภาพชีวิตทั้งที่มีผลต่อเครือข่ายนักวิจัยและประชาชน

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ (ศจย.)

เอกสารอ้างอิง

- ศิริวรรณ พิทยรังสฤษดิ์, ปานทิพย์ โชติเบญจมาภรณ์, ปวีณา ปั่นกระจำง. สรุปสถานการณ์เฝ้าระวังเพื่อการควบคุมการบริโภคยาสูบของประเทศไทย พ.ศ. 2559. กรุงเทพฯ : เจริญดีมั่นคงการพิมพ์, 2559.
- จักรพันธ์ เพ็ชรภูมิ, ณรงค์ศักดิ์ หนูสอน, ปิยะรัตน์ นิมพิทักษ์พงศ์, ศันสนีย์ เมฆรุ่งเรืองวงศ์. ปัจจัยทำนายพฤติกรรมกรรมการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ยาสูบให้กับ

เยาวชนของผู้ประกอบการร้านค้าปลีกในชุมชนชนบท. วารสารพยาบาลทหารบก 2560; 18(1): 113-21.

- Phetphum C, Wangwonsin A, Noosorn N. Predicting factors for retailers' sale of cigarettes to adolescents in the lower part of northern region of Thailand. J Res Health Sc 2017; 17(3): e00390.
- จักรพันธ์ เพ็ชรภูมิ, ณรงค์ศักดิ์ หนูสอน, อาทิตยา วังวนสินธุ์, บุญชนัญญา พงษ์ปรีชา. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการขายบุหรี่ให้เยาวชนของผู้ประกอบการร้านค้าปลีกในเขตสุขภาพที่ 2. วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข 2561; 12(1): 56-70.
- Barrows HS. Problem-based learning applied to medical education. Rev Ed. Southern Illinois University School of Medicine, Springfield, Illinois; 2000.
- Duch BJ, Groh SE, Allen DE. The power of problem-based learning. Stylus Publishing, LLC, Virginia; 2001.
- Sopaphan Saart, Punlop Pirisurawong, Phatchayanun Ninsok, Namom Jerungsuan. Development of a problem-based instruction model using electronic media (PBIMUEM) with learning achievement, problem solving ability of nursing student in nursing college of nursing, Phraboromranchanok Institute. Academic Services Journal 2555; 22(3): 150-62.
- Marasri Chandee, Panida pale, Pimonpan Niamhom, Patranit Jongkae, Tipsuda Sengpanit. Effect of case study teaching in the subject of nursing care for person with health problems practicum I on nursing students abilities of applying nursing process. Journal of Nursing and Education. 2014; 7(4): 134-55.
- Patcharawadee Tongnuang. Effect of student centered teaching modules on learner knowledge and learner development in pathophysiology

- subject among nursing students. *Princes of naradhivas University Journa* 2010; 2(1): 73-89.
10. Dehkordi AH. & Heydarnejad MS. The impact of problem-based learning and lecturing on the behavior and attitudes of Iranian nursing students: A randomized controlled trail. *DANIH MEDICAL BuLLETIN* 2008; 55(4): 224-6.
 11. Hamdan AR, Kwan CI, Khan A, Ghafar M N A, Sihes, AJ. Implementation of problem based learning among nursing students. *International Education Studies* 2014; 7(7):136-42.
 12. ศิริพร จิรวัดน์กุล. การวิจัยเชิงคุณภาพด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ. กรุงเทพฯ : บริษัทวิทยพัฒน์ จำกัด; 2552.
 13. วรณดี สุทธิธรากร. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ การวิจัยเพื่อเสรีภาพและการสรรค์สร้าง Action research: freedom and creativity-based research. กรุงเทพฯ : ศยาม; 2556.
 14. Susman G. Action research: A socio-technical systems perspective. G. Morgan. (ed.) London: Sage publication; 1983.
 15. Polit D, Beck C. The content validity index: Are you sure you know what's being reported?. *Research in Nursing & Health* 2006; 29: 489-97.
 16. George D, Mallery P. SPSS for windows step by step: A simple guided& reference 11.0 update (4th ed.) Boston: Allyn & Bacon; 2003.
 17. Cohen M, Kahn D, Steves R. Hermeneutic phenomenological research. A practical guide for nurse researchers. Thousand Oaks, California: Sage; 2000.
 18. Schwartz P, Mennin S, Webb G. Problem-Based Learning. Case Studies, Experience and Practice. Kogan Page Ltd, London; 2001.
 19. Kiatkamjorn Kusol and Tassri Samienpetch. Self-directed Learning Ability as a Learning Outcomes of Problem-based learning of Walailak University Nursing Students. *Journal of Nursing and Education* 2015; 7(4): 134-55.